

Statenbrief

Aan Provinciale Staten

Onderwerp	Evaluatie Utrechts Samenwerkingsmodel Natuurtoezicht (USN) 2019-2024
Datum	9 september 2025
Documentnummer	UTSP-255965938-14661
Van	Pamela Rusman
Telefoonnummer	+31648337039
E-mailadres	pamela.rusman@provincie-utrecht.nl
Domein/opgave	SLO
Team	MIL
Portefeuillehouder	Sterk
Bijlage	Evaluatie Utrechts Samenwerkingsmodel Natuurtoezicht (USN) 2019-2024

Geachte leden van Provinciale Staten,

Essentie / samenvatting:

"Het Utrechts Samenwerkingsmodel Natuurtoezicht staat stevig, werkt als beoogd en verdient het om te worden voortgezet, omdat het structuur heeft gebracht in de samenwerking en het groene toezicht effectiever en efficiënter kan worden uitgevoerd. Het Utrechts Samenwerkingsmodel Natuurtoezicht is een rijdende trein." Zo spreken de samenwerkingspartners zich uit in het kader van de evaluatie van het Utrechts Samenwerkingsmodel Natuurtoezicht in de periode 2019-2024. Voor de verdere ontwikkeling van het Utrechts Samenwerkingsmodel Natuurtoezicht wordt in de evaluatie een aantal verbeterpunten genoemd, waarbij vooral anderen aan zet zijn voor de uitvoering. De provincie heeft een coördinerende rol in het proces om te komen tot een verbetering van de samenwerking en versterking van het groene toezicht in het buitengebied.

Provinciebreed is er met een aantal kanttekeningen sprake van adequaat niveau van toezicht en handhaving.

Inleiding:

In de vergadering van 21 juni 2023 hebben Provinciale Staten vragen gesteld over het niveau van toezicht in de natuur- en recreatiegebieden. Dit was naar aanleiding van de toename van bezoekers in het buitengebied ten tijde van de corona-lockdowns. Provinciale Staten hebben toen aan Gedeputeerde Staten gevraagd om de uitkomsten van de toen aangekondigde Evaluatie USN 2019-2024 met hen te delen.

Toelichting:

Planmatig toezicht en handhaving, coördinatie, verdeling BOA-capaciteit

Via het USN zijn de destijds geconstateerde problemen aangepakt, namelijk het ontbreken van een planmatige aanpak en coördinatie van het toezicht en handhaving. Ook was er het probleem van een onevenwichtige verdeelde BOA-capaciteit: sommige organisaties/gebieden hebben genoeg BOA-capaciteit; andere niet. Uit de evaluatie blijkt dat samenwerkingspartners planmatig werken met gedeelde speerpunten van toezicht en handhaving en een toezichtkalender. Naast de individuele controles houden de groene handhavingpartners gezamenlijke toezichtacties. BOA's weten elkaar te vinden, wisselen kennis en ervaring met elkaar uit.

Samenwerkingspartners kunnen verder via het BOA-loket van de RUD Utrecht aanspraak doen op handhavingscapaciteit. De provincie coördineert de samenwerking op strategisch niveau en de RUD Utrecht op operationeel niveau.

Adequaat niveau van toezicht en handhaving

Provinciebreed is er sprake van adequaat niveau van toezicht- en handhavingscapaciteit. Er zijn wel enkele kanttekeningen:

- Het Subsidiestelsel Natuur en Landschap gaat uit van een toezichtnorm van 0,4 uur/ha/jaar. Daaraan voldoet Staatsbosbeheer bijna aan en het Utrechts Landschap ruimschoots met respectievelijk 0,36 en 0,88 uur toezicht/ha/jaar.
- Voor het onderzoek in 2017 en ook voor de evaluatie 2019-2024 is echter de toezichtnorm van Stichting het Utrechts Landschap van 1 uur/ha/jaar gehanteerd. En dan blijkt dat beide terreinbeheerders niet aan de norm voldoen. In combinatie met het feit dat de 2 terreinbeheerders samen ruim 50% van het aantal opengestelde hectares beheren, trekken zij de gemiddelde toezichtcapaciteit van alle beheerders met een eigen toezichtbijdrage van de provincies naar beneden, tot 0,92 uur/ha/jaar.
- De overige terreinbeherende organisaties en particuliere eigenaren voldoen (vaak ruimschoots) aan de toezichtnorm van 1 uur/ha/jaar.
- Door de inzet van RUD Utrecht zal de toezichtnorm van 1 uur/ha/jaar in de praktijk wel worden gehaald. In die zin is er dan sprake van een adequaat niveau, maar:
 - o gemiddeld 1 à 2 uur/ha/jaar volstaat niet voor goed toegankelijke en daarmee drukbezochte terreinen,
 - o particuliere eigenaren hebben voor veelplegers en moeilijk door niet-BOA's te stoppen gedrag behoefte aan BOA-capaciteit die zij zelf niet hebben en
 - o RUD Utrecht acht 2 fte extra BOA-capaciteit noodzakelijk voor het ondersteunen van het veldtoezicht, omdat de huidige capaciteit voor een belangrijk deel noodzakelijk is voor stroperij, wat specialistisch inzet vraagt en tijdrovend is.

Verbeterkansen

Het USN werkt goed en kan zich op punten verder ontwikkelen. Op basis van de evaluatie worden met voorrang de volgende verbeterpunten voorgesteld:

1. Aanscherpen van het toezichtbeleid en toedeling BOA-capaciteit.
2. Ontwikkelen van beleid dat leidt tot een eenduidig werkgeverschap en een sluitend beleids- en uitvoeringscyclus
3. Verbeteren van de monitoring en vastlegging van toezichtinformatie
4. Verbeteren van de relatie met politie en Openbaar Ministerie (OM).

Voor de realisering van de verbeterpunten zijn vooral anderen aan zet. De provincie heeft hierin een coördinerende rol. Naast de inbreng van toezicht en handhaving in het proces van het Beleidsprogramma Natuur en het proces om te komen tot een balans tussen natuur en recreatie, gaat de provincie gemeenten benaderen met de vraag om aan te sluiten bij het USN met versterking van het toezicht in natuurgebieden en buitengebied als doel.

Vervolg

Op basis van de resultaten uit de evaluatie gaan wij met de volgende drie activiteiten aan de slag:

1. Opstellen Uitvoeringsprogramma USN 2026-2030. Het uitvoeringsprogramma wordt met de jaarstukken USN 2025 in het eerste kwartaal van 2026 vastgesteld.
2. Toezicht en handhaving in natuurgebieden en buitengebied worden ingebracht in het proces rond het opstellen van het Beleidsprogramma Natuur en het proces om te komen tot een balans tussen natuur en recreatie. Uitgangspunt is dat toezicht- en handhaving nodig zijn voor het realiseren van beleidsdoelen en dat deze onderdeel zijn van het uitvoeringsprogramma van het natuur- en recreatiebeleid.
3. Wij brengen het USN onder de aandacht bij gemeenten en gaan met de gemeenten in gesprek over de wenselijke BOA-capaciteit voor milieu (aan de hand van de daarvoor geldende kwaliteitscriteria).

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen